

MARTIN ŠRAJER / 13. 12. 2021

Bohumil Veselý

Neopomenutelnou, leč širší veřejnosti málo známou osobností dějin české filmového archivnictví byl filmový sběratel, restaurátor a amatérský filmař Bohumil Veselý (1903–1971). Jeho zaujetí filmem začalo s úrazem, který utrpěl v šesti letech. Tehdy jej srazil koňský povoz, což si v nemocnici vyžádalo amputaci levé nohy.

Po zbytek života nosil Veselý protézu a žil s pocitem křivdy. Invalidita z něj již ve škole učinila společenského outsidera. Byl šikanován, nezapadal do kolektivu a stahoval se do ústraní. Náhradou společenských a sportovních aktivit se mladému samotáři staly filmy, kterým během puberty zcela propadl.

Pravidelně navštěvoval biograf, četl filmové časopisy a od dvacátých let minulého století také sbíral vše, co s relativně novým vynálezem souviselo. Vedle fotografií, výstřižků, autografů, všelijakých filmových aparátů a později i gramofonových desek s hudbou k prvním zvukovým filmům se mu podařilo shromáždit obdivuhodné množství kompletních filmů i jednotlivých záběrů. Z nich sestavoval tematická stříhová pásma (věnovaná například sportu, umění, filmovým hvězdám...). Byl tak zřejmě prvním seriózním filmovým sběratelem u nás.

Přestože se Veselý neustále potýkal s přesvědčením o vlastní méněcennosti, patřil mezi vzorné studenty a zaměstnance. Nadřízení jej chválili za píli a pečlivost. Poté, co úspěšně absolvoval měšťanskou školu na pražských Vinohradech i soukromou Maděrovu obchodní školu, kde se vedle účetnictví naučil německy, vystřídal v letech 1921 až 1935 asi tucet zaměstnání.

Převážně pracoval jako asistent u různých filmových společností (Universal-Film, Biografia, Elektafilm). Když se filmové půjčovny zbavovaly obehnaných filmů, Veselý je systematicky schraňoval pro svou kolekci. Získal i praxi promítače, čehož následně využíval při soukromých projekcích ve svém bytovém kině, kam zval sousedy a hosty z řad umělců. Nově se filmový materiál naučil také konzervovat a restaurovat, díky

čemuž se stal vyhledávaným zprostředkovatelem tuzemských obchodů s filmy a filmovou technikou.

Vedle kina a soukromého archivu provozoval Bohumil Veselý za první republiky rovněž muzeum filmových kuriozit. Od roku 1935, kdy zřejmě nebyl nikde nastálo zaměstnán, představovaly činnosti tohoto typu hlavní zdroj jeho skromných příjmů.

Díky své znalosti jazyka prodával filmy také do Německa a zřejmě ještě před vyhlášením protektorátu na našem území navázal kontakt s berlínským Reichsfilmarchivem, se kterým bude spolupracovat také během okupace. V dopise příteli Veselý své obchodování s okupanty hájil mimo jiné tím, že v Berlíně si jeho filmů váží více a dokážou se o ně lépe postarat.

Když Jindřich Brichta v roce 1942 položil základy československého filmového archivu, nabídl Veselému jednu z pracovních pozic. Filmový nadšenec nabídku odmítl. Profesionální archivní instituci na českém území vnímal jako konkurenta. Strach, že bude připraven o svou sbírku, vedl k jeho konfrontačnímu chování a napjatému vztahu s Brichtou. Ten si byl vědom mimořádného rozsahu a hodnoty Veselého kolekce, obsahující údajně přes 300 tisíc metrů filmu, a průkopníka českého filmového archivnictví chtěl přirozeně získat na svou stranu.

Brichta částečně uspěl v prosinci 1947, kdy Veselý přijal nabídku stát se na poloviční úvazek externím zaměstnancem archivu. Péči o filmové kopie a identifikaci filmových záznamů se vzhledem ke svému hendikepu z dětství a dalším zdravotním problémům na rozdíl od ostatních pracovníků mohl věnovat z pohodlí domova. Díky technické vybavenosti jeho bytu ve Školské ulici č. 38 to pro něj nebyla překážka.

Do svého pavlačového bytu Veselý také zval známé osoby české kultury a vytvářel jejich krátké filmové medailony. Již tak mimořádně obsáhlou filmovou sbírku tak doplnil ještě o několik stovek vlastních amatérských snímků, tvořících dohromady unikátní galerii osobností, mezi nimiž jsou k vidění například Konstantin Biebl, Jaroslav Seifert či Kamil Lhoták. Digitalizáty těchto filmů jsou nyní zpřístupněny v repozitáři LINDAT.

Němé mikroportréty o délce nanejvýš několika desítek vteřin se vyznačují jednotným charakterem: pozvaný člověk přichází na pavlač, otáčí se k objektivu kamery a pózuje

u zábradlí. Právě na tyto původní, jinde nedostupné filmy, jejichž hodnota je spíše dokumentární než umělecká, zval Veselý za dobrovolné vstupné návštěvníky. Své podnikání ovšem nedal, což komunistickému režimu na konci padesátých let poskytne záminku k potrestání Veselého jedním rokem vězení.

S komunistickou mocí se filmový sběratel ve skutečnosti potýkal již krátce po únoru 1948. V říjnu 1949 přišla dvojice agentů StB prohledat jeho byt, kde měl údajně přechovávat pornografii. Veselý posléze, po čtyřech hodinách nátlakového výslechu v Bartolomějské ulici, přiznal, že na půdě skutečně skrývá pár „neslušných“ filmů. Tento incident pokračoval dalším vyšetřováním, až nakonec vedl k tomu, že celá Veselého filmová kolekce přešla do držení filmového archivu, což byl zřejmě i prvotní podnět k provedení prohlídky.

Již oprávněně zahořklý a frustrovaný sběratel sice svých více než 1000 krabic s domácími i zahraničními filmy státní instituci oficiálně „prodal“, ale dříve než vyplacení slíbené sumy proběhla v roce 1953 měnová reforma. Veselý ve výsledku obdržel jen zlomek ujednané částky.

Bohumil Veselý navzdory této zkušenosti v archivu setrval. Kvůli údajné nespolehlivosti, pochybením a nedobрым vztahům s kolegy z něj byl propuštěn až krátce před plánovaným odchodem do důchodu v roce 1964.

Muž s komplikovaným životem i povahou, jehož zásluhou se do dnešních dnů dochoval bezpočet ojedinělých filmů i filmových záběrů, zemřel o šest let později, v lednu 1971. Dědicem jeho pozůstalosti se stala jeho manželka Marie.

Použitá literatura:

Luboš Bartošek, *Filmový kalendář 1973*. Praha: Tisková služba ÚPF 1973.

Jindřich Schwippel, *Veselý Bohumil (1903–1971)*. Inventář NFA 2010.

Jan Trnka, *Český filmový archiv 1943–1993*. Praha: Národní filmový archiv 2018.

Digitalizované snímky Galerie osobností a filmařů byly publikovány v repozitáři LINDAT za podpory projektu LINDAT/CLARIAH-CZ (č. LM2018101) financovaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.